

Głoska C- jak utrwalić prawidłową artykulację?

Powinna pojawić się do 3 r. życia.

Układ narządów artykulacyjnych podczas wybrzmiewania głosek szeregu syczącego:

- Język spoczywa na dnie jamy ustnej, jego czubek lekko przylega do dolnych ząbków, a boki są lekko uniesione (język tworzy rynienkę).
- Wargi są rozciągnięte, jak podczas wybrzmiewania [i].
- Zęby są delikatnie złączone.

Kiedy do logopedy? np.

- dziecko po 3 r. ż. zmięcza wyrazy;
- dziecko deformuje głoski syczące;
- kiedy pomija w wyrazie głoski syczące lub zastępuje je innymi głoskami;
- podczas realizacji głosek syczących dziecko wkłada język między zęby lub przesuwa go w bok wysuwając między zęby trzonowe;
- głoski zastępowane są przez szmer wytwarzany w krtani;
- głoski charakteryzują się ostrym, świszczącym brzmieniem.

Przyczyny nieprawidłowej realizacji głosek syczących np.:

- nieprawidłowa budowa narządów artykulacyjnych;
- nieprawidłowe napięcie mięśniowe;
- niska sprawność narządów artykulacyjnych;
- wady zgryzu;
- rozszczep podniebienia;
- naśladowanie nieprawidłowych wzorców otoczenia;
- wady słuchu, zaburzony słuch fonematyczny;
- przewlekłe, nawracające choroby górnych dróg oddechowych;
- zbyt długie karmienie dziecka przez smoczek.

Ćwiczenia oddechowe np.:

- ✓ zdmuchiwanie lekkiego przedmiotu z ręki, np. piórka, kłębka waty, papierowej kulki;
- ✓ rozdmuchiwanie: chrupek, ryżu, kaszy, pociętej gąbki lub kawałków styropianu;
- ✓ gra na instrumentach muzycznych: organkach, gwizdki;

- ✓ dmuchanie na piórko, aby unosiło się w powietrzu;
- ✓ dmuchanie na płomień świecy;
- ✓ dmuchanie przez rurkę do wody, tak aby tworzyły się pęcherzyki powietrza;
- ✓ dmuchanie na papierowe łódki pływające w misce z wodą;
- ✓ rozdmuchiwanie plamki farby na kartce papieru;
- ✓ dmuchanie na papierowe ozdoby zawieszane na nitkach;
- ✓ dmuchanie na wiatraczki;
- ✓ zdmuchiwanie kulek papieru/waty z ręki;
- ✓ wydmuchiwanie baniek mydlanych;
- ✓ dmuchanie na papierowe kulki po wyznaczonej;
- ✓ przedmuchiwanie piłeczki pingpongowej do osoby siedzącej na przeciwko;
- ✓ nadmuchiwanie balonów;
- ✓ gwizdanie.

Ćwiczenia usprawniające motorykę narządów artykulacyjnych w przypadku szeregu syczącego:

1. Ćwiczenia usprawniające motorykę języka np.:

- ✓ żucie brzegów języka;
- ✓ liczenie językiem dolnych zębów;
- ✓ dotykanie językiem dolnych zębów od prawej do lewej i odwrotnie;
- ✓ mycie językiem dolnych zębów;
- ✓ zlizywanie dżemu lub miodu z dolnych zębów;
- ✓ dotykanie językiem nitki dentystycznej zaczepionej o dolne jedynki.

2. Ćwiczenia usprawniające wargi-mięsień okrężny ust:

- ✓ wybrzmiewanie [i];
- ✓ szeroki uśmiech;
- ✓ uśmiech z pokazywaniem zębów i powrót do pozycji neutralnej;
- ✓ cmokanie, posyłanie całusków;
- ✓ wypowiedanie samogłosek I oraz U na zmianę;
- ✓ wysuwanie zaokrąglonych warg do przodu-ryjek świnki;
- ✓ naśladowanie rybki-wysuwanie warg do przodu,

a następnie naprzemienne ich otwieranie i zamykanie;

- ✓ obejmowanie ustami słomki;
- ✓ naśladowanie odgłosów: mu, kuku, hu, plum, puk, buch, tupu;
- ✓ gra na instrumentach np. trąbce z szerokim ustnikiem.

UTRWALANIE GŁOSKI C

1. SŁUCH FONEMOWY np.:

- Słuchowe różnicowanie głoski C i Ć.
- Sygnalizowanie, poprzez (np. podniesienie rękę do góry, klaśnięcie, tupnięcie) momentu usłyszenia [c] na początku wyrazu.
- Dziecko sygnalizuje kiedy usłyszy wyraz z głoską [c] w nazwie.
- Dziecko wskazuje obrazek, z przedmiotem którego nazwa zawiera głoskę [c].
- Dziecko wymienia nazwy przedmiotów, które zaczynają się na [c].

2. SYLABY np.:

CA CO CU CE CY
AC OC UC EC YC IC
ACA OCO UCU ECE YCY

3. WYRAZY- głoska na początku, na końcu, w środku wyrazu i w zbitce spółgłoskowej np.:

cał, całun, cap, całka, car, cebula, cech, cegła, cekin, cel, cement, cena, cent, centrum, cera, cykl, cyklon, cymbał, cyna, cypel, cynamon, cyfra, cylinder, cokół, comber, cud, cuma, cukier, pałac, pajac, chłopiec, fachowiec, hamulec, kolec, piec, taniec, latawiec, palec, koc, noc, nic, plecak, praca, lancet, placek, lejce, latawce, koce, akcent, procent, ręce, koncert, hiacynt, obcy, cmok, cwał, cło, cwany, ckliwy, ptactwo, klocki, tacka, macki, nocny, owocny, mocny

4. POŁĄCZENIA WYRAZOWE np.:

cykająca cykada, cena cebuli, cała cegła, całodniowa praca, córka cukiernika, ceglany piec, koniec ulicy, mocny cement, obcy chłopiec, latawiec malca, bolący palec, filcowy koc, kujący kolec

5. ZDANIA I WIERSZYKI np.:

Pracowity fachowiec naprawia
ceglany piec.

Wacek układa klocki na tacy.

Jacek je na kolacje placki.

Mama całuje Lucynkę na dobranoc.

Celinka układa na półce warcaby,
cymbałki i małego pajaca.

Kacper kładzie na tacy cytryny.

Celina ceruje spódnice.

W marcu jak w garcu.

„Placek”

Oto mały Jacek,

Co upiekł placek,

Cały placek dla Celiny

I dla lali jej, Aliny

Syczące wierszyki

„Abecadło”

Na tablicy miał napisać

Jacek abecadło całe.

Ale złą ocenę dostał,

Znał litery tylko małe.

Syczące wierszyki

„Ulica cudów”

Na ulicy cudów

Jacek widział ośmiornicę

i tańczącą baletnicę,

pajacyka i kucyka

co wesoło sobie bryka.

Spotkał groźną z ZOO lwicę
i na miotle czarownicę.

A. Chrzanowska

„Literki na cztery fajerki”

C

Ceber – to pradziadek wiadra,

A cebula – łyzy wyciska,

Cegła – bywa bardzo twarda,

Cena – rzadko bywa niska.

Centuś – to osoba skąpa,

Cep – to przyrząd do mlócenia,

Cyklon – to powietrzna trąba,

Cukier – smak herbaty zmienia.

Cudak – robi dziwne miny,

Cementownia – to fabryka,

Ceramika – to coś z gliny,

A cykada – pięknie cyka.

Cwał – to szybki bieg zwierzęcia,

Cwaniak – to przebiegły chytrus,

Cesarz – skarci nawet księcia,

A cytryna – to też cytrus.

Cynk i cyna – to metale,

Cyngiel – jest przy pistolecie,

Cyrkiel – kółka kreśli stale,

Cyrk – wędruje wciąż po świecie.

Cirrus – to pierzasta chmurka,

Cyfra – to na przykład czwórka,

Cytra – bardzo pięknie gra,

Cynik – wszystko w nosie ma.

Z. Dmitrova

„Cukiereczek”

Cukiereczek słodki

do buzi mi wpadł

teraz cukiereczka

będę sobie jadł.

Słodki cukiereczek

będę sobie ssać,

jeśli chcesz cukierka

też ci mogę dać.

100 tekstów do ćwiczeń logopedycznych

„Lipiec”

Lipiec zaczyna wakacje.

W lipcu kwitną akacje.

W lipcu (na pewno mam rację),

lekkie się jada kolacje.

Lipiec to miesiąc gorący,

lipiec to miesiąc pachnący.

W lipcu mam czasu moc,

na trawce rozkładałam więc koc.

Na łące koncert lipcowy

Nie słyszą go krety, sowy.

I każdy dzień w lipcu taki.

Cieszą się wszystkie zwierzaki.

Autor nieznany, źródło Internet

„Choinka Wacka”

Na choince pełno cacek.

Wszystkie wieszał mały Wacek.

Tu cukierki- tam pajace.

Chłopiec aż z radości skacze.

Autor nieznany, źródło Internet

6. AUTOMATYZACJA głosek w mowie spontanicznej.

Jest ostatnim etapem utrwalania głoski.

Polega na prawidłowej realizacji ćwiczonej głoski w swobodnej wypowiedzi.

Automatyzacja- nawyk, czyli czynność którą spełniamy odruchowo, nie myśląc o tym.

Bibliografia:

1. Antos D., Demel G., Styczek I, *Jak usuwać seplenienie i inne wady wymowy*, Warszawa 1971
2. Krzysztozek G., Piszczek M., *Materiał wyrazowo- obrazkowy do utrwalania poprawnej wymowy głosek s, z, c, dz. Tom , Kraków 2003*
3. Michalak- Widera I, *Miłe uszom dźwięki*, Katowice 2007
4. Michalak- Widera I, Węsierska K., *Syczące wierszyki*, Katowice 2004
5. Komornicka E., *Uczymy się poprawnie mówić s, z c, dz. Poradnik logopedyczny z ćwiczeniami*, Warszawa 1999
6. Skorek E., *100 tekstów do ćwiczeń logopedycznych*, Gdańsk 2005
7. Sawicka B., *Uczę się mówić, czytać i pisać poprawnie. Materiał do utrwalania głosek sz, ż (rz), cz, dż, s, z, c, dz w zdaniach.*

8. Galkowski T., Jastrzębowska G.(red.), *Logopedia*, Wydawnictwo Uniwersytet Opolski, Opole 1999

Martyna Rutkowska
Neurologopeda